

Staf de Clercq en Jacob van Artevelde

Edwin Truyens

Pieter Jan Verstraete (red.), **Cahiers Staf de Clercq nr. 4**, Verstraete, Kortrijk, 2010, 104 blz., 17 € (+ 2 € verzendingskosten). Verkrijgbaar door overschrijving van het verschuldigde bedrag op rekening 462-7286791-52 van PJ Verstraete, 8500 Kortrijk

Sam van Clemen publiceert in het vierde cahier gewijd aan de studie van Staf de Clercq en tijdgenoten een bijdrage over de verhouding tussen de Dietsche Bond enerzijds en de Frontpartij en het Vlaams Nationaal Verbond anderzijds. Eerder schreef hij een gelijkaardig artikel over de verhouding tussen die Dietsche Bond en het Verdinaso¹¹. De in 1917 opgerichte Dietsche Bond was een organisatie die de Groot-Nederlandse gedachte propageerde. Hij telde nooit meer dan een 500-tal leden, maar probeerde invloed uit te oefenen op zowel Frontpartij, VNV als Verdinaso. Wies Moens was lid van de Dietsche Bond maar nam in 1934 ontslag als bestuurslid en ook als gewoon lid. Van Clemen schrijft hierover: "Eerder publiceerden we al een artikel over de verhouding tussen de Dietsche Bond en het Verdinaso, die snel verslechterde en vanaf de Nieuwe Marsrichting in 1934 zelfs evolueerde naar openlijke vijandigheid. Uiteindelijk beval Van Severen in Hier Dinaso! aan alle Dinaso's om ontslag te nemen uit de Bond, wat meerderen (waaronder Wies Moens) ook effectief hebben gedaan." (blz. 57)

Als ik meen een eminent historicus te moeten corrigeren in zijn vakgebied, doe ik dat altijd met een zekere schroom, vooral omdat ik meestal niet eens toegang heb tot de bronnen. Maar aangezien ik in deze enige tegenspraak meen te ontwaren tussen de twee genoemde artikels van Sam van Clemen, trek ik toch maar mijn stoute schoenen aan.

Hernieuwing leesgeld

Wie nog niet betaalde, ziet een 0 blinken rechts onderaan op het adresetiket. Mogen we die lezers vragen om dringend minstens 10 € overschrijven op rekening 001-1375734-59 van het Vormingsinstituut Wies Moens VZW, 2550 Kontich.

Verkoop wijn

In samenwerking met Kaapwijnimport De Leeuw, kunnen wij u een uitgelezen gamma aan Zuidafrikaanse wijnen aanbieden. Wij zenden u graag onze verkoopcatalogus.

Volgens Van Clemens bijdrage in het **Jaarboek Joris van Severen nr. 8** zond Wies Moens op 21 juni 1934 een ontslagbrief aan de Dietsche Bond. Daarop gaf Joris van Severen in **Hier Dinaso!** op 30 juni 1934 het bevel aan alle Dinaso's om ontslag te nemen. In tegenstelling tot wat Van Clemen laat uitschijnen in het **Cahier Staf de Clercq** gaf Wies Moens dus geen gevolg aan het bevel van Joris van Severen, maar nam hij zelf eerst ontslag waarna Van Severen het bevel gaf aan de anderen om dit voorbeeld te volgen.

Nam Moens ontslag na de Nieuwe Marsrichting in het Verdinaso? Die vraag beantwoorden is minder eenvoudig, omdat het in wezen moeilijk is om die Nieuwe Marsrichting aan een precieze datum te koppelen. De eerste tekenen ervan situeren zich al op 25 maart 1933. Tijdens het Dietsche Studentencongres van 24 tot 26 maart 1934 lichtte Van Severen publiekelijk al een tipje van de sluier op.¹² Van Clemen dateert de start van de Nieuwe Marsrichting echter héél precies op 14 juli 1934.¹³ Als men deze datum als maatstaf neemt, heeft Wies Moens dus onbetwistbaar vóór de Nieuwe Marsrichting ontslag genomen uit de Dietsche Bond. Op 6 augustus 1934 nam hij vervolgens ontslag uit het Verdinaso.

Ik wil echter mild zijn voor Sam van Clemen, want uit alles blijkt dat de Nieuwe Marsrichting niet van de ene op de andere dag tot stand is gekomen, maar integendeel een lange incubatieperiode heeft doorgemaakt. En gelet op zijn positie binnen het Verdinaso, was Wies Moens uiteraard vanaf de eerste dag op de hoogte. Wel is waar dat zijn verhouding met Van Severen al van in 1933 stroef begon te lopen. De formulering van de brief waarmee Moens ontslag nam uit de Dietsche Bond laat vermoeden dat hij zich op dat ogenblik veeleer met de moed der wanhoop trouw aan het Verdinaso wil opstellen. Volkomen nutteloos, zoals korte tijd later zal blijken.

Nu ben ik wel wat lang bij die ene bijdrage blijven stilstaan, terwijl er uiteraard nog tal van andere interessante artikels in het Cahier staan. Zo publiceert Pieter Jan Verstraete een tekst onder de titel **Ernest van den Bergh: bouwstenen voor zijn biografie**, waarin o.a. de grote lijnen van een onuitgegeven gesprek van Louis van Roy met Ernest van den Bergh. Volgens deze laatste wilde Staf de Clercq op 16 juni 1942 voor het VNV-kader een verklaring afleggen volgens welke de Duitse overheid te kiezen had tussen de DeVlag-SS of het VNV. Als men voor de eerstgenoemde koos, zou het VNV zich terugtrekken uit de collaboratie. De Clercq heeft die verklaring echter nooit afgelegd, omdat de Duitsers kennelijk op de hoogte waren van het plan. De Clercq werd ontboden bij Reeder die stelde dat een dergelijke verklaring een

Duitsvijandige daad zou zijn, dat hij in dat geval het VNV zou moeten ontbinden, dat dit meteen ook het einde zou betekenen van de Militärverwaltung en dat een burgerlijk bestuur aanleiding zou geven tot "100.000 gedeporteerden en 100.000 doden". (blz. 90)

Graag vermeld ik uit dit Cahier nog het biografische artikel van Pieter Jan Verstraete over Joris Vansteenland en het *In memoriam* dat A. De Bontridder wijdde aan Staf de Clercq in **Ons Vaderland** van 4 november 1942, waarin deze De Clercq vergelijkt met Jacob van Artevelde, die eens werd "beschuldigd de belangen van Vlaanderen te hebben opgeofferd aan Engeland, maar de geschiedenis heeft dezen laster verworpen en den Ruwaard van

Vlaanderen erkend als onzen eerlijksten en bekwaamsten staatsman uit het verleden." (blz. 50-51) En hij besluit: "Wanneer de geschiedenis van dezen tijd zal geschreven worden zal er ook op dezelfde wijze over Staf de Clercq worden geoordeeld. Zijn naam zal gerangschikt worden onder de weldoeners en onder de grootste mannen van ons volk." (blz. 51)

Noten

1. Sam van Clemen, *De houding van de Dietsche Bond tegenover Joris van Severen en het Verdinaso*, Jaarboek Joris van Severen nr. 8, SCJSV, Ieper, 2004, blz. 175 – 184
2. Antoon van Severen, *Joris van Severen. Het verhaal van een leven. Deel 2 van 1930 tot 1940*, Torhout, 1998, blz. 159-164
3. Sam van Clemen, o.c., blz. 161
4. Antoon van Severen, o.c., blz. 165